

Inhoudelijke reactie op het onderzoeksrapport 'Ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers die zorgen voor een naaste met een levenslange en levensbrede zorg- of ondersteuningsvraag'¹

Aanleiding onderzoeksrapport

Mantelzorg kan zeer belastend zijn. Zeker voor mantelzorgers die lang en intensief mantelzorg leveren. Bijvoorbeeld omdat ze mantelzorg bieden aan een naaste met een levenslange en levensbrede zorgvraag of ondersteuningsbehoefte. Van deze groep is een kwart zelfs zwaar belast². Om meer inzicht te krijgen in de behoefte aan ondersteuning van deze groep mantelzorgers is in de Mantelzorgagenda 2023 – 2026³ en Toekomstagenda 'Zorg en Ondersteuning voor mensen met een beperking'⁴ toegezegd een onderzoek te verrichten naar de behoefte van deze groep mantelzorgers.

Op 20 maart 2024 is het rapport 'Ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers die zorgen voor een naaste met een levenslange en levensbrede zorg- of ondersteuningsvraag' naar uw Kamer gestuurd als bijlage van de Voortgangsrapportage Toekomstagenda: 'zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking'⁵. Dit onderzoek is verricht door onderzoeksbureau Ecorys om meer inzicht te krijgen in de behoefte aan ondersteuning van deze groep mantelzorgers. In deze brief is toegezegd dat een inhoudelijke reactie op het onderzoeksrapport zou volgen in Wmo-brief. Het uiteindelijke onderzoeksrapport geeft, op basis van vijftien diepte-interviews en acht schriftelijke reacties, een beeld van de ondersteuningsbehoeften van deze specifieke groep mantelzorgers. Daarnaast worden aanknopingspunten gegeven om ondersteuning te verbeteren via de Mantelzorgagenda.

Onderzoeksresultaten & aanbevelingen

De zorg voor een naaste met een levenslange en levensbrede zorgvraag of ondersteuningsbehoefte heeft een grote impact. Zo komt in het rapport naar voren dat dit leidt tot een krimpend sociaal netwerk van de mantelzorger en dat deze mantelzorgers vanwege de zorg voor hun naasten minder uren zijn gaan werken en daardoor een verlies aan inkomen en pensioen hebben. In het rapport wordt ook beschreven hoe de behoefte aan ondersteuning varieert tussen verschillende groepen mantelzorgers, en hoe dit ook tussen individuele mantelzorgers weer kan verschillen. Dit geeft het belang aan van een divers ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers. Belangrijk hierin is een passende plaats waar de naaste naartoe kan, in de vorm van een passend aanbod aan respijtzorg.

In het rapport worden aanbevelingen gedaan voor zowel VNG en gemeenten, werkgevers, zorgaanbieders en zorgverzekeraars, MantelzorgNL, KansPlus en Ieder(In), als voor het ministerie van VWS zelf. Het onderzoek en de aanbevelingen zijn met de samenwerkingspartners van de Mantelzorgagenda gedeeld, waaronder de VNG, Zorgverzekeraars Nederland, Stichting Werk en Mantelzorg, ActiZ en VWS. Met de Mantelzorgagenda wordt, samen met het veld, ingezet op het versterken van de positie van de mantelzorger, de samenwerking in het netwerk van de mantelzorger en het verbeteren van het ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers. Hiermee wordt ook al uitvoering gegeven aan diverse aanbevelingen van het onderzoeksbureau.

De uitkomsten van het rapport, bijvoorbeeld over een passend aanbod respijtzorg en het versterken van persoonlijke ondersteuning middels onafhankelijke cliëntondersteuning, zijn ook waardevolle input bij het opstellen van de werkagenda van de Nationale strategie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap. Dit is een co-creatief proces met ruimte voor een goede betrokkenheid van mensen met een beperking, hun vertegenwoordigende organisaties, ondernemers, gemeenten, overige organisaties en alle betrokken departementen. Na het breed in

¹ [Ondersteuningsbehoeften van mantelzorgers die zorgen voor een naaste met een levenslange en levensbrede zorg- of ondersteuningsvraag | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

² [Onderzoek naar de effectiviteit van mantelzorgondersteuning | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

³ [Mantelzorgagenda 2023-2026 | Rapport | Rijksoverheid.nl](#)

⁴ [Toekomstagenda: zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#)

⁵ [Kamerbrief over voortgangsrapportage Toekomstagenda: 'zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking' | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

kaart brengen van mogelijke maatregelen en oplossingen met deze partijen in het voorjaar, zijn er in het najaar van 2024 en het begin van 2025 verschillende bijeenkomsten gepland om tot verdere uitwerking te komen en gezamenlijk keuzes te maken.

Lokaal niveau

Op lokaal niveau worden aanbevelingen gedaan voor gemeenten en de VNG, evenals richting werkgevers. De aanbevelingen voor gemeenten en VNG bevat voorstellen om het aanbod mantelzorgondersteuning beter te laten aansluiten bij de behoefte van mantelzorgers en meer uniformiteit tussen gemeenten te creëren in dit aanbod. Het Adviesteam Mantelzorg kan gemeenten hierin ondersteunen. Daarnaast geldt specifiek voor respijtzorg dat er gesprekken worden gevoerd met VNG en ZN om concrete afspraken te maken over het organiseren en borgen van voldoende aanbod aan complexe respijtzorg.

Voor werkgevers geldt de aanbeveling proactief het gesprek aan te gaan met medewerkers met mantelzorgtaken om zo, vanuit vertrouwen, de combinatie tussen werk en mantelzorg te faciliteren. De Stichting Werk en Mantelzorg ontvangt subsidie vanuit het Ministerie van SZW en VWS voor een ondersteuningsprogramma voor werkgevers en leidinggevenden om het thema mantelzorg binnen de organisatie bespreekbaar te maken en begrip en begeleiding op de werkvloer te creëren.

Regionaal niveau

Op regionaal niveau richten de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport zich op zorgaanbieders en zorgverzekeraars. De aanbeveling voor zorgaanbieders en zorgverzekeraars om te investeren in samenwerking met mantelzorgers is ook een aanbeveling waar actief op ingezet wordt binnen de actielijn 'samenwerking informele en formele zorg' van de Mantelzorgagenda. Zo verkennen VWS, VNG, ZN en MantelzorgNL met elkaar op welke wijze meer ruimte gecreëerd kan worden rondom de zorgprofessional voor de samenwerking met en de ondersteuning van de mantelzorger, en zetten ActiZ en MantelzorgNL zich op de lange termijn samen in op het opleiden en toerusten van zowel informele als formele zorgverleners.

Voor zorgverzekeraars geldt daarnaast de aanbeveling om hun aanbod aan mantelzorgondersteuning toegankelijker te maken en hier ook meer uniformiteit in aan te brengen. Dit betreft aanbod van mantelzorgondersteuning, zoals inzet van een mantelzorgmakelaar, in de aanvullende zorgverzekering.

Landelijk niveau

Op landelijk niveau gelden aanbevelingen voor VWS, MantelzorgNL, KansPlus en Ieder(In). De aanbeveling gericht op MantelzorgNL, KansPlus en Ieder(In) is met name gericht op het creëren van bewustwording over mantelzorgers en de maatschappelijke bijdrage die zij leveren. Deze partijen geven daar nu ook al invulling aan, zo heeft MantelzorgNL recent de bewustwordingscampagne '[Dan ben je mantelzorger](#)' gelanceerd.

Aanbevelingen voor VWS

Het rapport bevat tot slot een aantal aanbevelingen gericht op VWS. In het rapport komt naar voren dat mantelzorgers die zorgen voor een naaste met een levenslange en levensbrede zorg- of ondersteuningsvraag zich zorgen maken over hun financiële positie. Deze zorg is begrijpelijk. Mede daarom wordt, zoals in het Regeerprogramma genoemd, het kort- en langdurend zorgverlof samengevoegd tot het mantelzorgverlof. Dit vereenvoudigt de verlofregeling, omdat het onderscheid tussen ondersteuning bij ziekte dan wel hulpbehoefendheid verdwijnt. In alle situaties hebben mantelzorgers straks recht op 2 weken verlof met behoud van 70% van het loon en 6 weken onbetaald verlof. Nu gelden de 2 weken betaald verlof alleen sprake is van noodzakelijke verzorging bij ziekte.

Om deze groep mantelzorgers te ondersteunen is echter meer nodig. Verlof kan immers niet een langdurige periode van mantelzorg faciliteren. Daarom heeft mijn ambtsvoorganger, samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de staatssecretaris van Fiscaliteit en Belastingdienst, een adviesaanvraag gedaan bij de SER over een toekomstbestendige combinatie van werk en mantelzorg, zoals ook in het

rapport wordt benoemd. De SER is gevraagd naar toekomstscenario's en ingrepen in het stelsel die nodig zijn voor een betere balans tussen arbeid, mantelzorg en andere informele activiteiten. Ook richt de adviesvraag zich op een meer evenwichtige verdeling van zorgtaken tussen mannen en vrouwen. Daarnaast richt het advies zich op het verbeteren van de economische zelfstandigheid en arbeidsparticipatie van vrouwen. Naar verwachting wordt het SER-advies in het najaar van 2025 gepubliceerd.

Een tweede aanbeveling is om de mantelzorgvergoeding op te nemen in het basispakket van de zorgverzekering. Mantelzorgondersteuning is, conform de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015, een wettelijke taak van de gemeente. Het is daarom niet opportuun om aanvullend daarop ook een mantelzorgvergoeding in het basispakket van de zorgverzekering mee te nemen.

Tot slot geven de onderzoekers in het rapport de aanbeveling om een 'casemanager levenslang levensbreed' te introduceren, die de mantelzorger persoonlijke ondersteuning kan bieden en kan helpen om de zorg en ondersteuning voor hun naaste te organiseren, specifiek ook bij veranderingen in de zorg- of ondersteuningsvraag. Hier is ook een belangrijke rol weggelegd voor cliëntondersteuning en deze aanbeveling wordt dan ook meegenomen als suggestie in de uitwerking van de werkagenda van de Nationale strategie voor de implementatie van het VN-verdrag Handicap.